

Rovesníci o/k ochrane ľudských práv

Problematika EXTRÉMIZMU

„Vytvorené s finančnou podporou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR v rámci dotačného programu Podpora a ochrana ľudských práv a slobôd. Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedné Súkromné centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie“.



1. Definícia pojmu extrémizmus

Pojem extrémizmus nie je pevne stanovený a jeho definícia nie je jednoznačná. Zároveň je potrebné dôsledne rozlišovať medzi politickým radikalizmom (hlboké zmeny v demokratickej spoločnosti, nie odstránenie demokracie) a politickým extrémizmom (nahradenie demokracie totalitným, autoritatívnym systémom bez rešpektu k ľudským právam). Na vymedzenie a definovanie extrémizmu existujú protichodné názory.

- Európska definícia z rezolúcie Rady Európy: „**Extrémizmus zodpovedá takej forme politickej aktivity, ktorá odmieta formy parlamentnej demokracie a zakladá svoju ideológiu a aktivity na neznášanlivosti, vylučovaní, xenofóbii a ultranacionalizme.**“
- Extrémizmus je žurnalistický alebo politologický pojem, ktorý sa úzko prelína so sociologickým pohľadom.
- Charakterizuje ho protisystémový postoj – postoj krajne vyhrotený, zameraný proti demokracii, pluralizmu, ktorý principiálne odmieta diskusiu a prejavuje sa útokom na systém základných ľudských práv a slobôd s dominantnou črtou odmietania základných hodnôt, noriem a spôsobov správania platných v danej spoločnosti.
- V sociologickej rovine ide o súhrn patologických javov vytváraných viac či menej organizovanými skupinami osôb.
- V politike sa takto označuje krajne radikálny alebo výstredný postoj alebo subjekt.
- Politický extrémizmus** – extrémizmus, ktorého odchýlenie od všeobecne platných a v aktuálnom čase prijímaných noriem má podobu politického programu s výraznými prvkami názorovej neznášanlivosti a odmietania kompromisných riešení, prejavuje sa radikálnym až militantným odmietaním politiky štátu, ústavného zriadenia, a to aj s použitím násilia.
- Extrémistické hnutie** – neoficiálne, viac či menej pevné združenie občanov s rovnakými alebo podobnými extrémnymi názormi na spoločenské vzťahy, postavenie človeka, národa, rasy či národa v

spoločnosti, usilujúce sa presadiť svoje ciele s využitím protiprávných prostriedkov.

- **Extrémistická skupina** – štruktúrovaná skupina osôb so všeobecne rovnakou ideológiou a zameraním na politický extrémizmus; podľa Trestného zákona je extrémistickou skupinou spoločenstvo najmenej troch osôb na účely spáchania trestného činu extrémizmu. Z pohľadu trestného práva je extrémizmus sankcionovaný až vo chvíli, keď prerastie do násilia, hlásania nenávisti, diskriminácie a hanobenia určitých skupín obyvateľstva

2. Formy extrémizmu

Extrémizmus *podľa jeho ideových základov* možno rozdeliť na primárny a sekundárny

□ **Primárny:**

- **pravícový** vychádzajúci z ideí rasizmu, fašizmu a neonacizmu
- **ľavicový** vychádzajúci z ideí komunizmu, marxizmu a anarchizmu

□ **Sekundárny:**

- **náboženský** vychádzajúci z radikálnych odnoží rôznych svetových náboženstiev, ktoré sa snažia o násilnú zmenu usporiadania spoločnosti
- **ekologický**, ktorý je charakteristický nehumánnym anticivilizačným postojom a hlása myšlienku, že všetka ľudská činnosť je negatívna, zatiaľ čo ostatná príroda je dobrá, príznačný je odpor k technológiám, vede, obchodu a akýmkoľvek organizáciám
- **etnický**, označovaný tiež ako regionálny alebo etnicko-regionálny, pre ktorý je charakteristické hlásanie kultúrnej a politickej výlučnosti, používanie násilia na dosiahnutie svojich cieľov, separatizmus; nezriedka prerastá do terorizmu

Extrémizmus *podľa objektu napadnutia:*

- útočiaci na ústavnosť a štátne zriadenie
- hrubo narúšajúci občianske spolužitie
- útočiaci na život a zdravie občanov

- rasovo motivovaný

Extrémizmus *podľa formy konania*:

- verbálny
- brachiálny
- grafický

3. Hate crime

Nový pohľad definuje extrémizmus aj ako trestné činy z nenávisti (hate crime). Takýto čin sa dá opísať ako akýkoľvek trestný čin zameraný tak proti osobe, ako aj proti majetku, kde obeť alebo objekt trestného činu sú vybrané na základe ich skutočnej alebo domnanej príslušnosti, súvislosti, podpory, alebo členstva v určitej skupine, určenej podľa spoločnej charakteristiky ako rasa, národnosť alebo etnický pôvod, jazyk, vierovyznanie, sexuálna orientácia, pohlavie, vek, fyzický alebo mentálny hendikep, politické názory a podobne. Pri posudzovaní takýchto trestných činov je v popredí preukázanie motívu, ktorý má vykazovať predmetné znaky. Takto definované trestné činy môžu nahradiť doteraz zaužívaný pojem „rasovo motivovaný trestný čin“, ktorý je predsa len užšie vymedzený. Zároveň však trestný čin z nenávisti jasne pomenúva podstatu problému a je menej vágny ako pojem extrémizmus, keďže ide o trestné činy, ktoré sú motivované nenávisťou k človeku alebo skupine osôb.

4. Čo je a čo nie je extrémizmus?

- Určiť, kto je extrémista a kto nie, je často veľmi zložité, pretože hranica medzi normálnym a extrémistickým správaním je nejasne formulovaná.
- Je nutné zdôrazniť, že nie všetky názory, postoje či aktivity, ktoré vybočujú zo zaužívaných noriem správania platných v spoločnosti, možno automaticky označiť za extrémistické.
- Prejav názoru na určitý spoločenský problém neobvyklými formami (napr. občianska neposlušnosť, blokády ciest, demonštrácie), ktoré

spoločnosť vníma ako isté narušenie zaužívaných pravidiel, nemožno automaticky označiť ako extrémizmus.

- ☐ Pri identifikácii extrémizmu je podstatné predovšetkým **ideologické pozadie, východiská a ciele** ľudí, ktorí takéto aktivity organizujú.

Kto je extrémista?

Niektoré prejavy extrémizmu a signály, na základe ktorých možno identifikovať extrémistu:

- zmena oblečenia
- prejavy rasizmu, intolerancie a nenávisti k ľuďom, ktorí majú iný názor, životný postoj a pod., resp. k určitým konkrétnym skupinám obyvateľstva
- propagačné materiály a ich distribúcia (nálepky, plagáty, CD, atď.)
- zbrane (boxery, nože, paralyzujúce alebo slzné plyny a pod.)
- prítomnosť násilia pri riešení konfliktov
- silná identifikácia so skupinou – v komunikácii používanie nominatívu plurálu („my“ namiesto „ja“), elitárstvo a uplatňovanie princípov výnimočnosti a výlučnosti
- uplatňovanie vodcovského princípu
- hľadanie inšpirácie v niektorých konkrétnych etapách dejín

5. Terorizmus

- ☐ Terorizmus je definovaný ako súhrn **antihumánnych metód hrubého zavražďovania politických odporcov hrozbou sily a použitia rôznych foriem násilia.**
- ☐ Rozlišujeme **individuálny terorizmus** a **terorizmus skupín**, z ktorých niektoré koordinujú svoju činnosť na medzinárodnej úrovni (tzv. medzinárodný terorizmus).
- ☐ Z pohľadu definície extrémizmu je možné hovoriť o terorizme ako o veľmi extrémnom štádiu prejavu extrémistov.
- ☐ Bezpečnostné prostredie v Slovenskej republike je doposiaľ z pohľadu terorizmu, relatívne stabilizované a pokojné, bez bezprostredných rizík

a hrozieb. SR naďalej so značnou pravdepodobnosťou nie je primárnym cieľom ohrozenia terorizmom. Boli však zachytené viaceré signály o zvýšení rizika teroristického ohrozenia SR a jej záujmov v zahraničí súvisiace najmä s vývojom bezpečnostnej situácie v niektorých regiónoch. Rizikový faktor predstavuje nelegálna migrácia osôb, nakoľko medzi migrantmi môžu byť členovia a podporovatelia teroristických skupín.

- Pojem terorizmu sa v súčasnosti spája predovšetkým s islamom, keďže radikalizácia niektorých denominácií tohto svetového náboženstva vo svojich extrémnych formách konania prerastá do terorizmu.

Hrozba terorizmu a jeho šírenie:

□ Radikalizácia, šírenie a mediálna propaganda

- Osoby a skupiny, u ktorých nastala radikalizácia, predstavujú značné bezpečnostné riziko. Významným činiteľom pri ich radikalizácii zostáva internet, internetové sociálne siete a ďalšie mediálne a telekomunikačné zariadenia. Podľa verejne dostupných údajov, až $\frac{1}{3}$ všetkých zadržaných pre podozrenie z terorizmu, členstva v teroristickej organizácii, resp. podpory a pomoci terorizmu, predstavujú samoradikalizujúce sa osoby

- Radikalizovaní občania krajín EÚ v minulosti absolvovali teroristický výcvik.

- Internet, internetové sociálne siete a ďalšie mediálne a telekomunikačné zariadenia sú bežným nástrojom teroristov pri šírení propagandy, náboru nových členov, získavania pomoci a podpory pre svoje ciele.

- Mediálna propaganda radikálov sa okrem iného zameriava na zavražďovanie občanov niektorých štátov, napr. s cieľom ovplyvniť výsledky parlamentných volieb a následnej zmeny zahraničnej politiky v rizikových a krízových oblastiach sveta, alebo iným spôsobom ovplyvniť záujmy členských štátov EÚ v zahraničí.

□ Prejavy terorizmu

- únosy, explózie nástražných výbušných systémov, sabotáže a pod., organizované skupinami alebo jednotlivcami

Rozdelenie terorizmu

☐ Rozdelenie podľa miesta pôsobnosti (geograficky)

- ✓ vnútroštátny
- ✓ revolučný terorizmus (protištátny)
- ✓ štátny teror (podporovaný štátom)
- ✓ medzinárodný
- ✓ mestský
- ✓ vidiecky

☐ Rozdelenie podľa ideologickej príslušnosti

- ✓ nacionalistický
- ✓ revolučný
- ✓ pravicový
- ✓ ľavicový
- ✓ náboženský
- ✓ etnicko-regionálny
- ✓ separatistický

- ☐ Klasifikácia terorizmu je možná aj **podľa rozsahu pôsobenia** (celoplošný alebo drobný), **podľa výberu cieľa** (útoky na veľmi špecificky vybraný cieľ alebo náhodne vybrané ciele) alebo **podľa mechanizmu vzniku** (agitačný, vynútený)

V množstve prejavov terorizmu sa pri ich analýze vymedzujú typy, druhy a formy terorizmu. Ide o záležitosť, ktorá sa vzhľadom na meniaci sa charakter terorizmu kontinuálne dopracováva najmä v spojitosti s jeho aktuálnymi príčinami, zdrojmi a prejavmi.

🚩 Ciele teroristických útokov

K teroristickým akciám môže dochádzať z rôznych dôvodov. Všeobecne existuje niekoľko hlavných cieľov terorizmu:

- **Reklamný cieľ** – ide o upútanie pozornosti pomocou masmédií. Násilnou akciou je prejavovaná snaha o zverejnenie programu teroristickej organizácie. Tomu významnou mierou napomáhajú aj dnešné svetové mediálne prostriedky, ktoré vyhľadávajú takéto drastické exkluzívne správy.
- **Jednorazový násilný akt** – ide o dosiahnutie cieľov ako je likvidácia osoby alebo osôb, ničenie konkrétneho objektu alebo objektov. Pri snahe vynútiť si vyjednanie, slúžia teroristické akcie na zastráňovanie

politickej moci alebo ako nátlak na politickú moc. Pri tomto taktickom použití násilia sa obeťami útokov stávajú často nevinní ľudia, ktorí nemajú nič spoločné s prípravou alebo výkonom vládnej politiky.

- **Strategický cieľ** – terorizmus predstavuje destabilizačný nástroj daného režimu. Vychádza z predpokladu, že teroristické akcie vyprovokujú štátnu moc k takým represiam a násiliu, ktorého výsledkom má byť revolučná vzbura.

6. Východiská boja proti extrémizmu a terorizmu v Slovenskej republike

- ✚ Vlása SR svojim uznesením č. 379 zo dňa 8. júna 2011 schválila **Koncepciu boja proti extrémizmu na roky 2011 – 2014**, ktorá identifikuje problémy v oblasti extrémizmu a ukladá kompetentným inštitúciám konkrétne úlohy na zabezpečenie splnenia cieľa, ktorý bol stanovený v znení „eliminácia príčin, prejavov a následkov extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti.
- ✚ Vlása SR svojim uznesením č. 316 zo dňa 18. Mája 2011 schválila **Národný akčný plán boja proti terorizmu na roky 2011 – 2014**, ktorého cieľom je pokračovať vo vytváraní vhodných podmienok na dôsledné naplnenie a implementáciu medzinárodných záväzkov SR, v ktorých sú vyhlasované sankcie voči osobám a skupinám podozrivým z terorizmu a z podpory terorizmu. Je orientovaný na konkrétne opatrenia, ktoré premietnu ich zmysel a cieľ do činnosti jednotlivých orgánov štátnej a verejnej správy. Materiál sa orientuje na kľúčové problémy v oblasti boja proti terorizmu v SR

7. Extrémistické hnutie na Slovensku

Najbrutálnejšie prejavy rasového násilia majú na svedomí príslušníci extrémistického hnutia rasistických a fašistických skinheadov. Napriek tomu, že u nás nie je oficiálne registrovaná žiadna rasistická alebo fašistická skinheadská organizácia (keďže to zákon nedovoľuje), možno povedať že toto hnutie je u nás veľmi dobre organizované. Na Slovensku fungujú minimálne 3 neoficiálne rasistické organizácie, ktoré majú kontakty aj na zahraničné podobne orientované skupiny, vychádza viac ako 10 skinheadských časopisov, v ktorých sa otvorene propaguje rasizmus a fašizmus, rasistický skinheadi organizujú koncerty, stretnutia, demonštrácie a násilné akcie. V posledných rokoch toto

extrémistické hnutie zaznamenáva rozvoj, čo sa týka počtu jeho príslušníkov a sympatizantov ako aj organizovanosti. Rasistické násilie a dokonca vraždy sú priamym dôsledkom činnosti tohto hnutia. Zarážajúce a znepokojujúce je, že polícia a štátne orgány nepodnikajú účinné kroky proti týmto skupinám aj napriek mnohým dôkazom o ich aktivitách a trestných činoch, ktoré páchajú.

Dôležité pojmy:

Xenofóbia

strach s cudzincov, doslovne “xenofóbia” znamená strach z cudzincov. Toto slovo sa obvykle používa na označenie neznášanlivosti k ľuďom z iných krajín alebo iných etnických skupín, rovnako ako aj nedostatok rešpektu pre ich tradície a kultúru

Antisemitizmus

je zaujatosť voči Židom. Antisemitisti chybné predpokladajú, že Židia sú podstatne odlišní od iných ľudí, že chcú vládnuť svetu a majú v úmysle toho dosiahnuť celosvetovou konšpiráciou. Táto forma xenofóbnej intolerancie vedie k diskriminácii jednotlivcov rovnako ak aj k perzekúcii Židov ako skupiny. Najstrašnejším prejavom antisemitizmu v histórii bol nástup Hitlera k moci a šírenie nacistickej ideológie čistoty rasy. 6 miliónov Židov deportovaných z krajín dobytých Nemeckom zomrelo v koncentračných táboroch počas holokaustu.

Nacionalizmus

je politická ideológia, ktorá stavia záujmy jedného národa či národnostnej skupiny nad záujmy druhých a nad všetky ostatné väzby, či už ide o rodinu, priateľov, pohlavie alebo ľudstvo. Nacionalizmus rozlišuje ľudí podľa hranice, ktorá často nemá čo do činenia s ľuďmi, ktorí žijú v danom regióne ale s nejakým kráľom alebo autoritou, ktorá nakreslila čiaru na mape. Tento politický smer nadradzuje jeden národ druhému a zvyčajne vedie k nedôvere až k napriateľstvu voči iným národom. Extrémnou formou je šovinizmus.

Fašizmus

je násilné reakčné pravičiarske politické hnutie, ktoré sa v konečnom dôsledku prejavuje ako otvorená teroristická diktatúra. Fašizmus má podporu vo všetkých spoločenských vrstvách obzvlášť v časoch politických a ekonomických kríz, ničí demokratické slobody a diskriminuje členov špecifických (etnických) minorít a ľudí s odlišnými názormi. Fašisti veria vo “vládu silnej ruky”. Fašizmus stavia na silnom nacionalizme, ktorý sa tak často mení na rasizmus.

Najhroznejšia forma fašizmu bola nacistická diktatúra v Nemecku v rokoch 1933-1945. Dnes existujú skupiny, organizácie a strany, ktoré znovu podporujú túto ideológiu. Nazývame ich neofašistami.

Nacizmus

je ideológia a politika nemeckého fašizmu, pre ktorú bocharakteristický rasizmus, antisemitizmus, totalitarianizmus, sociálna demagógia, agresivita a nadradenosť nad inými národmi. Slovo nacizmus je odvodené od výrazu nacionálny socializmus, čo bolo politické hnutie v Nemecku vedené NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei). NSDAP bola založená v roku 1919 a v roku 1939 získala absolútnu moc. Po skončení 2.svetovej vojny bola v Norimberskom procese prehlásená za zločineckú organizáciu. Nacistický režim bozodpovedný za smrť miliónov ľudí, časť z nich našli smrť v plynových komorách z dôvodu ich (predpovedanej) odlišnosti. Zvlášť perzekuované skupiny boli Židia, Rómovia, homosexuáli a komunisti/socialisti. Niektoré skupiny sa stotožňujú s ideálmi nacizmu aj dnes. Nazývajú sa neonacisti. Neonacisti sa niekedy manifestujú ako skinheadi. Neonacisti neveria v dôvod, ale v silu násilia.

Použitá literatúra:

- ✚ Charvát, Jan: 2007. Současný politický extremismus a radikalismus. Portál:Praha.
- ✚ Nemaj trému z extrému Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation
- ✚ www.bezpre.sk
- ✚ www.previnciasikanovania.sk